

Chương 2. Cấu trúc điều khiển

2.1 Biểu thức luận lý (điều kiện):

- Là biểu thức cho một trong hai giá trị ĐÚNG hoặc SAI.
- Trong C biểu thức luận lý cho giá trị **1** nếu nó ĐÚNG và cho giá trị **0** nếu SAI.

2.2 Các biểu thức so sánh:

- Cho X, Y là hai giá trị số. Các biểu thức so sánh trong VB gồm:

$X < Y$ ($X < Y$),	$X >= Y$ ($X \geq Y$),
$X <= Y$ ($X \leq Y$),	$X == Y$ (so sánh bằng),
$X > Y$ ($X > Y$),	$X != Y$ ($X \neq Y$).

Chú ý: Nếu X và Y là biểu thức thì giá trị của hai biểu thức được dùng để so sánh.

2.3 Các phép toán luận lý:

Cho X, Y là hai biểu thức luận lý.

2.3.1 Phép toán $\&\&$ (và):

X	Y	$(X) \&\& (Y)$
1	1	1
1	0	0
0	1	0
0	0	0

2.3.2 Or (Hay):

X	Y	(X) (Y)
1	1	1
1	0	1
0	1	1
0	0	0

2.3.3 Not :

x	!(x)
1	0
0	1

2.5 Giá trị của biểu thức luận lý:

Ví dụ 1 :

```
int x, y, z, E;
```

```
x = 4; y=5 ; z = 1; E = (x>y) || z;
```

Hỏi : Giá trị của E.

Ví dụ 2 :

```
int x, y, z, E;
```

```
x = 4; y=5 ; z = 1; E = (x>y) && z;
```

Hỏi : Giá trị của E.

Ví dụ 3 :

```
int x, y, z, E;
```

```
x = 4; y=5 ; z = 1; E = (!(x>y)) && z;
```

Hỏi : Giá trị của E.

Bài tập tại lớp:

1) Viết biểu thức điều kiện (biểu thức luận lý) : cho giá trị **Đúng** nếu giá trị của biến x nhỏ hơn 5 hay giá trị của biến x lớn hơn 100 **và cho giá trị Sai trong các trường hợp còn lại.**

Giải : $(x < 5) \parallel (x > 100)$

2) Viết biểu thức điều kiện : cho giá trị **Đúng** nếu giá trị của biến x lớn hơn 5 hay giá trị của biến x chia hết cho 5 và cho giá trị **Sai** trong các trường hợp còn lại.

3) Viết biểu thức điều kiện : cho giá trị **Đúng** nếu biến x lớn hơn 5 và biến x khác 100 và cho giá trị **Sai** trong các trường hợp còn lại.

4) Viết biểu thức điều kiện : cho giá trị **Đúng** nếu biến x chẵn hay giá trị của biến x chia hết cho 5 và cho giá trị **Sai** trong các trường hợp còn lại.

2.6 Cấu trúc điều khiển – Rẽ nhánh:

2.6.1 Dạng 1:

```
If ( C ) {  
    A ;  
}
```

- C là một điều kiện (Biểu thức luận lý). A là các thao tác Nhập, Viết, gán, if, . . .

- Nếu ***C là đúng thì thực hiện A***

Chú ý : Nếu A chỉ là 1 lệnh , có thể viết

If (C) A;

Ví dụ 1: Viết chương trình nhập một số nguyên a, nếu a > 0 viết ra màn hình a*10 ngược lại viết ra màn hình giá trị a vừa nhập.

```
int main(int argc, char* argv[])
```

```
{
```

```
    int a, KQ;
```

```
    printf("Nhap a : "); scanf("%d", &a);
```

```
    KQ=a;
```

```
    if (a > 0) {
```

```
        KQ=a*10 ;
```

```
if (a > 0) KQ=a*10 ;
```

```
    }
```

```
    printf("KQ=%d\n",KQ);
```

```
    return 0;
```

```
}
```

Ví dụ 2: Viết chương trình nhập một số nguyên a, nếu $a > 0$ viết ra màn hình “ $a > 0$ ” ngược lại viết ra màn hình “ $a \leq 0$ ”.

```
int main(int argc, char* argv[])
{
    int a ;
    printf("Nhap a : "); scanf("%d", &a);
    if (a > 0) printf("a > 0 \n") ;
    if (a <= 0) printf("a <= 0 \n") ;

    return 0;
}
```

Ví dụ 3 : Viết chương trình giải phương trình bậc nhất

$$ax + b = 0.$$

- $a=0$: phương trình có nghiệm duy nhất $x=-b/a$,
- $a=0$ và $b=0$: phương trình có vô số nghiệm,
- $a=0$ và $b\neq 0$: phương trình vô nghiệm.

```
int main(int argc, char* argv[])
{
    double a, b ;
    printf("Nhap a, b : "); scanf("%lf%lf", &a, &b);
    if (a != 0) printf("x=%lf \n", -b/a) ;
    if ((a == 0) && (b==0)) printf("Vo so nghiem \n") ;
    if ((a == 0) && (b!=0)) printf("Vo nghiem \n") ;
    return 0;
}
```

Bài tập 1: Viết chương trình thực hiện : nhập một số nguyên. Nếu nó lớn hơn 2 thì viết ra màn hình **giá trị số nguyên vừa nhập + 3**. Ngược lại viết **số vừa nhập** ra màn hình.

Bài tập 2: Viết chương trình thực hiện : nhập một số nguyên cho biến x. Nếu x chia hết 2 thì viết ra màn hình **x chia nguyên cho 2 + 3**. Ngược lại viết **số vừa nhập** ra màn hình.

Bài tập 3: Viết chương trình thực hiện : tìm giá trị lớn nhất (max) của hai số thực .

2.6.2 Dạng 2:

```
If (C) {  
    A ;  
}  
Else {  
    B;  
}
```

Nếu C đúng thì thực hiện A,
ngược lại (C sai) , thực hiện B.

Ví dụ 1:

```
if (1 > 0) {  
    printf("Đúng\n") ;  
}  
else {  
    printf("Sai\n") ;  
}
```

Hay

```
if (1 == 0) printf("Đúng\n") ;  
else printf("Sai\n") ;
```

Ví dụ 2: Hãy viết chương trình tìm giá trị lớn nhất của 2 số thực a và b .

Nhập a, b ;

if ($a > b$) $KQ = a$;

else $KQ = b$;

Viết KQ ;

Ví dụ 3 : Giải và biện luận $ax + b = 0$, a, b số thực.

Thuật toán:

B1. Nhận hai giá trị gán vào biến a và biến b

B2. Nếu $a \neq 0$ là đúng thì viết ra màn hình $-b / a$

Ngược lại ($a = 0$) , **xét b ,**

Xét b ($a=0$):

Nếu $b = 0$ là đúng thì viết ra màn hình “Vo so nghiem”

Ngược lại ($b \neq 0$) , viết ra màn hình “Vo nghiem”

Thực hiện thuật toán và chương trình :

a) $a=2, b=4$ b) $a=0, b=4$ c) $a=0, b=0$

Giải Ví dụ 3 :

Nhập a, b ;

If (a != 0) {

printf("x = %lf \n", -b/a);

}

Else {

Xét b (Bài tập tại lớp)

}

Bài giải ví dụ 3:

```
if (a != 0)
```

```
    printf("x = %lf \n", -b/a);
```

```
else {
```

```
    if (b == 0) printf(" Vo so nghiem \n");
```

```
    else  printf(" Vo nghiem \n");
```

```
}
```

➤ Nếu **if (b == 0)** được viết thành **if (b = 0)** thì ???.

Chú ý :

```
int x=0;  
if (x == 0) printf("Dung") ;  
else printf("Sai") ;
```

➤ Trên màn hình : **Dung**

```
int x=0;  
if (x = 0) printf("Dung") ;  
else printf("Sai") ;
```

➤ Trên màn hình : **Sai**

2.7 Cấu trúc điều khiển – Chọn lựa:

```
switch (biểu_thức) {  
  case hằng_1 :  
    Lệnh_1;  
    break; /* optional */  
  case hằng_2 :  
    Lệnh_2;  
    break; /* optional */  
  default : /* optional */  
    Lệnh_default;  
}  
Lệnh ;
```

- **biểu thức** có giá trị là số nguyên,
- **hằng_1, hằng_2** là các hằng nguyên.

- Nếu **biểu_thức** = **hằng_i** thì thực hiện các lệnh trong **case hằng_i** cho đến khi gặp **break** của **case hằng_i**,
- Nếu trong **case hằng_i** không có **break** thì thực hiện các lệnh trong các **case hằng** bên dưới cho đến khi gặp **break**.

Ví dụ 1:

```
scanf("%d", &x);
```

```
switch(x) {
```

```
    case 0: printf("x = 0"); break;
```

```
    case 1: printf("x = 1"); break;
```

```
    case 2: printf("x = 2"); break;
```

```
    //-----
```

```
    case 3: printf("x = 3"); break;
```

```
    case 4: printf("x = 4"); break;
```

```
    case 5: printf("x = 5"); break;
```

```
    default : printf("x < 0 or x > 5.\n");
```

```
}
```

Ví dụ 2:

```
scanf("%d", &x);
```

```
switch(x) {
```

```
    case 0: printf("x belongs to {0,1,2}.\n"); break;
```

```
    case 1: printf("x belongs to {0,1,2}.\n"); break;
```

```
    case 2: printf("x belongs to {0,1,2}.\n"); break;
```

```
    //-----
```

```
    case 3: printf("x belongs to {3,4,5}.\n"); break;
```

```
    case 4: printf("x belongs to {3,4,5}.\n"); break;
```

```
    case 5: printf("x belongs to {3,4,5}.\n"); break;
```

```
    default : printf("x < 0 or x > 5.\n");
```

```
}
```

Ví dụ 3:

```
scanf("%d", &x);
switch(x) {
    case 0:
    case 1:
    case 2:
        printf("x belongs to {0,1,2}.\n");
        break;
    case 3:
    case 4:
    case 5:
        printf("x belongs to {3,4,5}.\n");
        break;
    default :
        printf("x < 0 or x > 5.\n");
}
```


Ví dụ 1: v là biến lấy giá trị số nguyên.

Thuật toán :

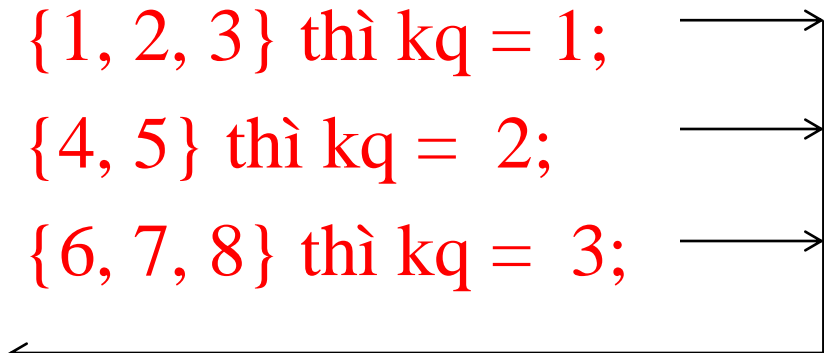
B1. Nhập một giá trị và gán cho v

B2. Nếu $v \in \{1, 2, 3\}$ thì $kq = 1$;

B3. Nếu $v \in \{4, 5\}$ thì $kq = 2$;

B4. Nếu $v \in \{6, 7, 8\}$ thì $kq = 3$;

B5. Viết kq

Thực hiện thuật toán với :

a) B1 nhập v là 2

b) B1 nhập v là 3

c) B1 nhập v là 5

d) B1 nhập v là 8

Ví dụ 1 :

```
switch (x){  
    case 1:case 2: case 3:  
        printf("x belongs to { 1,2,3 }.\n"); break;  
    case 4:case 5: case 6:  
        printf("x belongs to { 4,5,6 }.\n");  
}
```

Ví dụ 2:

Thuật toán :

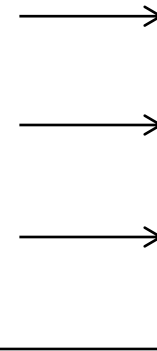
B1. Nhập một giá trị và gán cho x

B2. Nếu $x+2 \in \{1, 2, 3\}$ thì $kq = 1$;

B3. Nếu $x+2 \in \{4, 5\}$ thì $kq = 2$;

B4. Nếu $x+2 \in \{6, 7, 8\}$ thì $kq = 3$;

B5. Viết kq

Thực hiện thuật toán với :

a) B1 nhập x là 0

b) B1 nhập x là 2

c) B1 nhập x là 2

d) B1 nhập x là 7

Ví dụ 3: x là biến lấy giá trị số nguyên.

Thuật toán :

B1. Nhập một giá trị và gán cho x

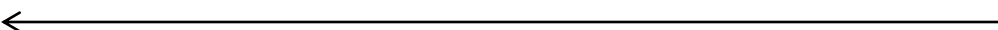
B2. Nếu $x \in \{1, 2, 3\}$ thì $kq = 1$;

B3. Nếu $x \in \{4, 5\}$ thì $kq = 2$;

B4. Nếu $x \in \{6, 7\}$ thì $kq = 3$;

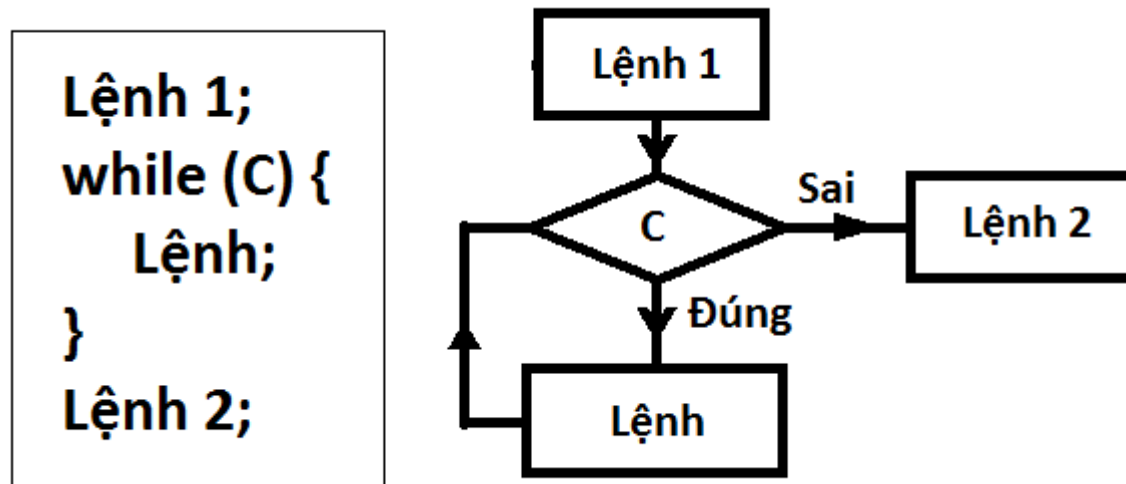
B5. Nếu $x < 1$ hay $x > 7$ thì $kq = 4$

(x không thuộc các tập trên)

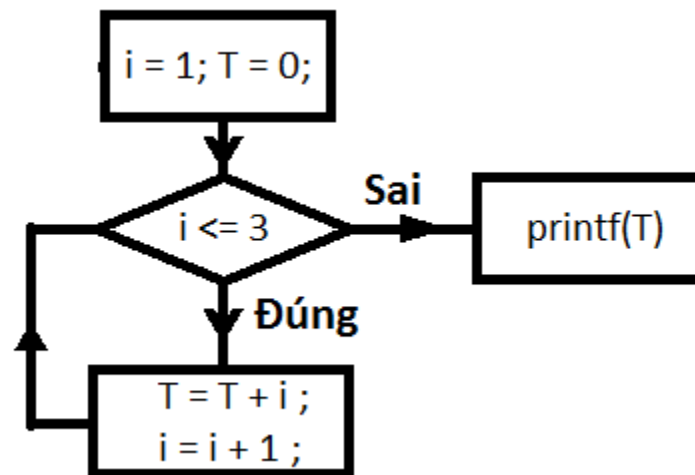
B6. Viết kq

2.8 Cấu trúc điều khiển – Lặp:

2.8.1 Dạng 1: Gọi C là điều kiện.

Ví dụ 1 : Viết chương trình và cho biết giá trị được viết ra màn hình của thuật toán và của chương trình C:

Ví dụ 1 :

Thuật toán :

B1. $i = 1, T = 0$

B2. Nếu $i \leq 3$ (là đúng) thì thực hiện

B21. $T = T + i$

B22. $i = i + 1$

B23. Quay lại B2.

B3. Viết T ra màn hình

Chương trình C :

B1. $i = 1 ; T = 0$

B2. **while** ($i \leq 3$) {

$T = T + i$

$i = i + 1$

}

B3. **printf**("%d", T);

Duyệt bằng cách lập bảng:

[illegible]

Ví dụ 2 :

Thuật toán :

B1. $i = 4, T = 0$

B2. Nếu $i > 0$ thì thực hiện

B21. $T = T + i$

B22. $i = i - 1$

B23. Quay lại B2.

B3. Viết T ra màn hình

Các bài toán :

Bài toán 1: Viết chương trình tính tổng , số nguyên.

$T = 1 + 2 + \dots + n$, $n \geq 0$. Nếu $n = 0$ thì $T = 0$.

Bước 1 : Ta viết cách tính tổng T dưới dạng *cộng dồn*:

B1. Nhập n

B2. $T = 0$

B3. Thực hiện các bước (cộng dồn vào T)

B31. $T = T + 1$

B32. $T = T + 2$

...

B3n. $T = T + n$

B4. Viết T ra màn hình.

Viết lại B3 :

B3. Thực hiện các bước (cộng dồn vào T)

B31. $T = T + 1$

B32. $T = T + 2$

...

B3n. $T = T + n$

B3. Thực hiện các bước (cộng dồn vào T)

B31. A

B32. A

...

B3n. A

*Vòng lặp (chú ý qui luật từ B31
đến B3n ở trên)*

B3. Thực hiện các bước (cộng dồn vào T)

B31. A

B32. A

...

B3n. A

*Vòng lặp (chú ý qui luật từ B31
đến B3n ở trên)*

B2. $i = 1, T = 0$

B3. Thực hiện các bước (cộng dồn vào T)

B31. $T = T + i, i = i + 1$

B32. $T = T + i, i = i + 1$

...

B3n. $T = T + i, i = i + 1$

B2. $i = 1, T = 0$

B3. Thực hiện các bước (cộng dồn vào T)

B31. $T = T + i, i = i + 1$

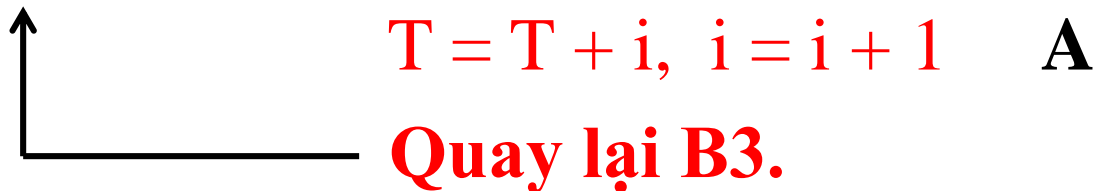
B32. $T = T + i, i = i + 1$

...

B3n. $T = T + i, i = i + 1$

B2. $i = 1, T = 0$

B3. Nếu $i \leq n$ thì thực hiện

 $T = T + i, i = i + 1$ **A**
Quay lại B3.

B4. Viết T ra màn hình

Chương trình C :

```
int n, T, i ;  
scanf("%d ", &n) ;  
T = 0 ; i = 1;  
while (i <= n) {  
    T = T + i ;  
    i = i + 1 ;  
}  
printf ("%d", T);
```

Bài toán 2: Viết chương trình tính tổng các số chẵn từ 0 đến $2 \cdot n$, $n \geq 0$.

Thực hiện thuật toán và chương trình với

- a) $n=0$.
- b) $n=1$.
- c) $n=4$.
- d) $n=5$.

Bài toán 3 : Viết chương trình tính tổng

$$T = \frac{1}{1} + \frac{1}{1+2} + \frac{1}{1+2+3} + \dots + \frac{1}{1+..+n}, n \geq 0.$$

Nếu $n = 0$ thì $T = 0$.

Bước 1a: Ta viết cách tính tổng T dưới dạng *cộng dồn*:

B1. Nhập n (giả sử giá trị nhập là 3)

B2. $T = 0$

B3. 1. $T = T + \frac{1}{1}$

2. $T = T + \frac{1}{1+2}$

3. $T = T + \frac{1}{1+2+3}$

B4. Viết T ra màn hình.

Bước 1b : Ta viết cách tính tổng T dưới dạng *cộng dồn*:

B1. $S = 0, T = 0$

B2. 1. $S = S + 1, T = T + \frac{1}{S}$

 2. $S = S + 2, T = T + \frac{1}{S}$

3. $S = S + 3, T = T + \frac{1}{S}$

B3. Viết T ra màn hình.

Bước 2 : Tổng quát cho n.

B1. Nhập n

B2. $T = 0, S = 0, i = 1$

B3. Nếu $i \leq n$ thì thực hiện

B21. $S = S + i, T = T + \frac{1}{S}, i = i + 1$

B22. Quay lại B3.

B4. Viết T ra màn hình.

Bài toán 4 : Viết thuật toán và chương trình tính ước số chung lớn nhất của 2 số nguyên dương a, b.

Ta có :

$$\text{USCLN}(a, b) = \text{USCLN}(a-b, b) , a > b \quad (1)$$

$$\text{USCLN}(a, b) = \text{USCLN}(a, b-a) , a < b \quad (2)$$

$$\text{USCLN}(a, b) = a, a = b \quad (3)$$

Ta thấy rằng (1) hay (2) được áp dụng nếu $a \neq b$.

Thuật toán:

B1. Nhập a, b

B2. Nếu $a \neq b$ thì

B21. Nếu $a > b$ thì *thay a bởi $a-b$*

Ngược lại ($b > a$?) thay b bởi $b-a$

B22. Quay lại B2

B3. Viết a ra màn hình.

Bài giải bài toán 4:

Nhập a, b

while (a != b)

 if (a > b)

 a = a - b;

 else

 b = b - a;

Viết a

Bài toán 5 : Viết chương trình kiểm tra n nguyên dương có là số nguyên tố không.

Ta có :

- 1) $n = 1$: không là số nguyên tố.
- 2) $n = 2$: là số nguyên tố.
- 3) $n > 2$: là số nguyên tố nếu n chỉ chia hết cho 1 và chính nó

Bài giải :

B1. Nhập n

B2. Nếu $n = 1$ thì viết ra màn hình “ n không là NT”

B3. Nếu $n = 2$ thì viết ra màn hình “ n là NT”

B4. Nếu $n > 2$ thì

B41. Đếm số lần n chia hết cho i , $i = 1, \dots, n$, gán kết quả vào d

B42. Nếu $d=2$ thì Viết “ n là NT”

Ngược lại Viết “ n không là NT”

Bài toán 6 : Viết chương trình tính tổng các chữ số của một số nguyên dương.

B1. Nhập n , $T = 0$

B2. Nếu $n \neq 0$ thì

$T = T + \text{dư của } n \text{ chia nguyên cho } 10$

Thay n bởi n chia nguyên cho 10

Quay lại B2.

B3. Viết T

Chương trình :

Nhập n

```
while (n != 0) {  
    du = n % 10;  
    T = T + du;  
    n = n / 10;  
}
```

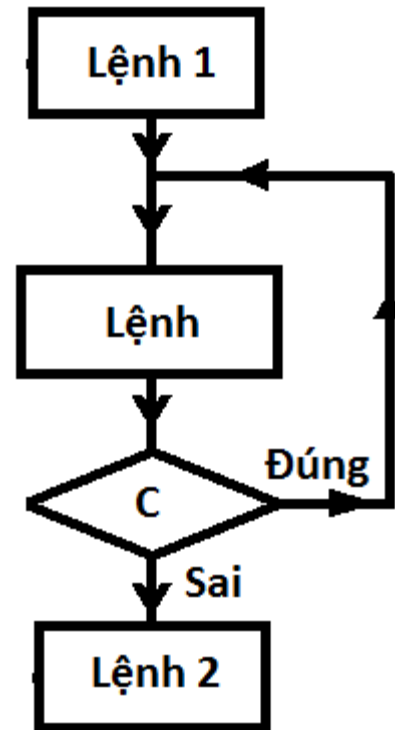
Viết T

Thực hiện CT (từng lệnh) với $n = 15$.

2.8 Cấu trúc điều khiển – Lặp:

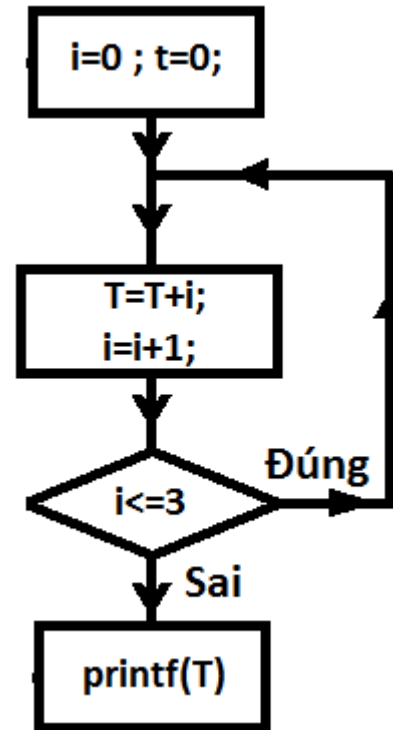
2.8.2 Dạng 2:

```
Lệnh 1;  
Do {  
    Lệnh ;  
} while (C) ;  
Lệnh 2;
```


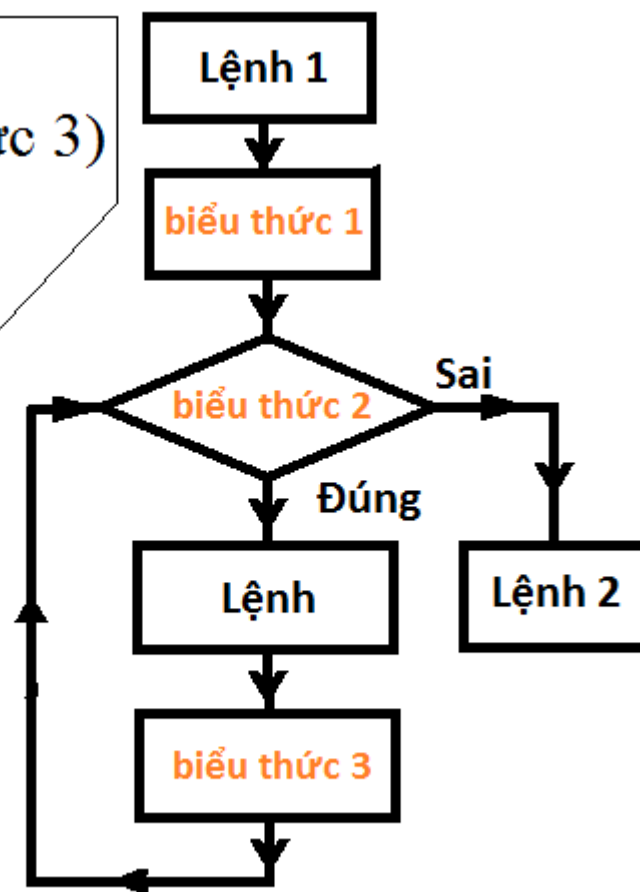
Ví dụ :

```
int i = 0 , T = 0 ;  
do{  
    T=T+i;  
    i=i+1;  
}while (i<=3);  
printf("%d\n", T);
```


2.8.3 Dạng 3:

```
Lệnh 1 ;  
for (biểu thức 1 ; biểu thức 2 ; biểu thức 3)  
{  
    Lệnh ;  
}  
Lệnh 2 ;
```


Ví dụ 1 :

```
int i , T = 0;
for (i=1; i<=3; i=i+1)
{
    T=T+i;
}
printf("%d\n", T);
```

Ví dụ 2 :

```
int i = 1 , T = 0;
for ( ; i<=3; i=i+1) T=T+i;
printf("%d\n", T);
```

Ví dụ 3 :

```
int i = 0 , T = 0;  
for ( ; i<=3; )  
{  
    T = T+i;  
    i = i+1;  
}  
printf("%d\n", T);
```

Bài tập : Dùng vòng lặp for.

B1. $T = 0$

B2. $i = 3$

B3. Nếu $i \leq 8$ thì thực hiện

$$T = T + i$$

$$i = i + 2$$

Quay lại B3.

B4. Viết T ra màn hình.

2.9 Lệnh break:

Dùng để kết thúc các vòng lặp gần nó nhất.

```
while (C1) {
```

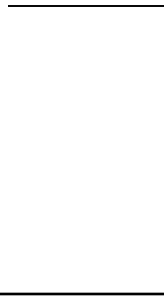
```
    . . .
```

```
    if (C2) break ;
```

```
    . . .
```

```
}
```

```
Lệnh ;
```


2.9 Lệnh break:

Dùng để kết thúc các vòng lặp gần nó nhất.

```
while (C1) {
```

```
    . . .
```

```
        while (C2) {
```

```
            . . .
```

```
            if (C3) break ;
```

```
            . . .
```

```
        }
```

```
        Lệnh ;
```

```
    }
```

```
Lệnh ;
```


2.9 Chuyển đổi cấu trúc lặp:

2.9.1 Do While \leftrightarrow For

i = N₁ ;

while (i <= N₂) {

A ;

i = i + d

}

\Leftrightarrow

for (i = N₁ ; i <= N₂ ; i=i+d)

{

A ;

}

2.9 Chuyển đổi cấu trúc lặp:

2.9.2 while → do . . . while :

while (C) {
 A ;
}

→

if (C) {
 do {
 A ;
 }while (C)
}

Ví dụ : Chuyển đoạn chương trình sau sang dạng **do while**.

```
scanf( "%d", &n);
```

```
T = 0 ;
```

```
i = 1 ;
```

```
while (i <= n) {  
    T = T + i ;  
    i = i + 1 ;  
}
```

```
printf( "%d", T);
```

Bài giải :

```
scanf( "%d", &n);
```

```
T = 0 ;
```

```
i = 1 ;
```

```
if (i <= n) {
```

```
do {
```

```
    T = T + i
```

```
    i = i + 1
```

```
    } while (i<=n) ;
```

```
}
```

```
printf( "%d", T);
```

2.9 Chuyển đổi cấu trúc lặp:

2.9.3 do ... while → while :

do {	→	A ;
 A ;		while (C) {
} while (C);		 A ;
		}

Ví dụ : Chuyển đoạn chương trình sau sang dạng **while**.

```
scanf( "%d", &n);
```

```
T= 0 ;
```

```
i = 0 ;
```

```
do {
```

```
    T=T+i ;
```

```
    i=i+1 ;
```

```
}while (i > n)
```

```
MsgBox T
```



```
scanf( "%d", &n);
```

```
T = 0 ;
```

```
i = 0 ;
```

```
T = T + i ;
```

```
i = i + 1 ;
```

```
while (i > n) {
```

```
    T = T + i ;
```

```
    i = i + 1 ;
```

```
}
```

```
printf ( "%d", T);
```